

Едвард Касінец

Інститут Гувера, Стенфордскій Університет/Hoover Institution, Stanford University

Вступ до *Paul Robert Magocsi Carpatho-Ruthenica Collection. An Exhibition Catalog*¹

Як бібліотекар-дослідник, сын карпаторусинських імігрантів до З'єднаних Штатів Америки і близькій приятель, спілпрацівник і любитель Павла Роберта («Боба») Магочія протягом п'ятиох декад, з гордістю, оддаю чест для його посліднього особистого дарунку для Бібліотек Торонтского Університету і їх видатной Бібліотеки Рідких Книжок Томаса Фішера.

Через більше як 40 років Кафедра Українознавства ім. Джона Яремка придбала пару приватных колекций, особливо богатых в українськы публикации, і передала вельо інчых выдань, што односят ся до історії, політыкы і культуры, опублікуваных на Україні. Першым значучым вкладом професора Магочія в обшыр бібліографії была публикация великого двотомового каталогу *Ucrainica at the University of Toronto* (1985), в котрым вымінено більше як 11 000 наголовків.

Єдным з найважнійшых придбань был факт, што з Фонду Кафедры Українознавства куплено 21 рідкых книжок, якы были печетаны на українськых і білоруськых землях в XVII і XVIII ст. Книжки находили ся в Нью Йорку в легендарній бібліотеці Поля М. Фекулы (1905–1982), імігранта лемківского походжыня, вельо років жыючого в ЗША. Сеса колекция ест днес знана з друкуваного каталогу (публікуваного в 1984 р.) як *Millennium Collection of Old Ukrainian Books*, з нагоды святкуваня тисячолітя християнства на Україні-Руси. Тоты раритеты, днес триманы

---

¹ З англійского языка перевела Анна Масляна.

в Бібліотеці Томаса Фішера, дають пізнання на східнославянське культурне і артистичне життя в XVII і XVIII ст. Найстарший том в колекції, Книга о священстві, был друкуваний во Львові і походить з 1614 р. Серед інших перлин знаходяться: *Євхологiон* (Почаїв, 1744), *Святе Євангеліє* (Київ, 1759), *Євангеліє* (Львів, 1644), *Літургіярий*, виданий Львівським Ставропігійським Братством (Львів, 1712), *Новый Завіт*, надрукований в Київсько-Печерській Лаврі (Київ, 1732).

Жертва

На початку 2019 р. мал єм чест провести тижден, переглядаючи на місци (під керівництвом др Ксені Кебузінської, координаторки до справ славянських книг в Бібліотеках Торонтского Університету) величезну бібліотеку професора Маґочія – Carpatho-Ruthenica. Близко третина з 10 000 примірників книжок, серій і нумерованих видань може бути характеризувана як рідка або дефіцитна. Більше як 85 проц. то публікації видані по 1941 р. За іншими числами, взятими з глобального каталогу WorldCat, приблизно третина колекції єст **унікальна** для Північної Америки; дальша третина репрезентувана розсіяном збіркою в парох бібліотеках (такых як Гарвард, Публична Бібліотека в Нью Йорку, Стенфорд, Єльський Університет, Університет Іллінойс в Урбана-Шампейн, Університет Індіяни і Чикаго); послідня третина єст барже поширена в цілій Північній Америці. Подля інших даних, понад 80 проц. наголовків буде новими доповнінями і так богатых славянських, східноєвропейських і українських збірок Бібліотек Торонтского Університету.

Не чудне, же книжки і нумеровані публікації в колекції Маґочія оддзеркаляють пасию і дослідничі і бібліографічні заінтересуванія професора, яки він виявлял протягом цілої своєї карери. Підсумувуючы, односят ся они до історії, языка і культури Карпаторусинів во вшитых регіонах, в яких проживають в європейській отчыні, а тіж в дияспорі, особливо в З'єднаних Штатах Америки і Канаді. Досліджыня на тему інших народів, котры спідіяли з Карпаторусинами в їх отчыні, сут тіж добрі репрезентувані – медже іншими на тему Мадярів, Жыдів, Словаків, Німців, Циганів, Чехів, Росиян і Українців. Материялы опублікувані сут в ріжних локальных русинських вариянтах, тіж по мадярськы, російськы, українськы, чешськы, словацкы, польськы, німецькы, йідиш, французськы і анґлицькы. Інчы XVII- і XVIII-вічны книги были написаны

або в простонародным русиньскым языку, або по латиньскы, або по церковнославяньскы.

Найважнійшы з них то пару рідкых выдань: двотомник Йоаникія Базиловича *Brevis notitia Fundationis Theodori Koriatovits* (1799–1804), двотомник Михаіла Лучкая *Церковныя бесѣды* (1831) і *Grammatica Slavico-Ruthena* (1830), тритомник Йоана Дулишковича *Историческія черты угро-русскихъ* (1874–1877), а тіж працы надзвычай впливового «національного будителя» Карпаторусинів Александра Духновича (1803–1865), включаючы першу карпаторусиньску літературну антологію *Поздравленіе Русиновъ* (1850), першый карпаторусиньскій альманах (*Мѣсяцословъ*, 1854, 1857) і історію Пряшівской Єпархіі (1877).

Колекція містить тіж факсимільны копії найдавнішых букварів до вчыня церковнославянського языка, выданых в 1699 р. (авторство приписує ся єпископови Йосифови де Камеліс), 1746 р. (єпископ Мануїл Ольшавскій), 1770 р. (єпископ Йоан Брадач) і 1799 р. (Йоан Кутка), вшыткы они включают елементы бесідуваного русиньского языка. Карпаторусиньскы писателі продолжали хоснуваня простонародного русиньского языка в XIX і XX ст., а рівночасно російского і українського як літературных языків. Колекція Магочія обнимат вельо першых выдань літературных творів меджевоенного періоду XX ст., а тіж практично вшыткы творы в ново скодифікуваных варіянтах русиньского языка, опублікуваны по 1989 р. в Польщы, на Словаціі, на Україні, на Мадярах. Поза літературным і науковым значыньом, тоты творы мають величезне значыня для посткомуністычного карпаторусиньского національного «одроджыня» в Серединовій Європі.

Основны темы і зарыс колекції:

Бібліографії

Бібліологічны студії і бібліотеки

Історія організацій

Топонімія і демографія

Студії о регіонах і окремых селах

Едукація

Біографічны провідники

Енциклопедичны працы

Історія Церкви
Національні квестиї
Історіографія
Мемуари
Загальна історія Карпатської Русі
Підкарпатська Русь/Закарпаття (Україна)
Лемковина (Польща)
Пряшівська Русь (Словаччина)
Войводина (Сербія)
Дияспори Карпаторусинів (Сербія, Чехи, Маляри, Румунія)
Інчі народи Карпатської Русі (Чехи, Маляри, Цигани, Німці, Жиди, Румуни)
Етнографія і фольклор (байки, пісні, дослідження)
Язык (граматики, словники, языкознавчы і соціолінгвістычны студіі і атлясы)
Література (окремы авторы і антології)
Релігія (молитовники, тлумачыня Бібліі)
Церковна музыка
Архітектура
Штука (каталогы творів, історії, ікони, окремы маляре і різьбаре)
Періодыка (газеты, часописы, альманахы)
Мапы (адміністраційны, історичны і топографічны)

Серії і газеты

Што більше, дарунок Магочія містить тіж мікрофільмы карпаторусинських газет і часописів, што на початку были частю Колекції Українських Періодичных Выдань Петра Яцика з років 1848–1918, а тіж мікрофільмы і печатаны копії газет і часописів меджевоенного періоду і II світової войны, што загалом рахують більше як 350 наголовків. Серед найстаршых сут тоты з 1848 р. («Dnewnyk Ruskij» і «Зоря Галицка»). Включено тіж найважнішы серійны літературны, науковы і соспільно-політычны публікації з кінця XIX ст., м.ін. з Австро-Угорської Імперії, особливо з австрійської провінції Галиція («Діло», «Галичанинъ», «Науковий сборникъ»/«Літературный сборникъ Галицко-русской маџицы, Літературно-наукоовий вістник», «Вѣстникъ. Часопись урядова

для русиновъ Аустрійскои державы», «Временникъ Ставропигійско-го института», «Записки Наукового товариства ім. Шевченка», «Жите і слово», «Правда», «Зоря»). Колекція складат ся тіж з німецькоязычного денника («Czernowitzer Zeitung») видаваного в адміністраційным центрі австрійскои Буковини, Чернівцях, а тіж єдиного часопису по мадярскы, посвяченого українськым справам («Ukránia»), печатаного в Будапешті. Тоты і множество других серийных выданъ з карпаторусинських земель в Угорськым Королівстві до I світової войны і в межевоєнній Чехословації – разом більше як 350 наголовків, описаны в публикації *Newspapers and Journals from Western Ruthenian/Ukrainian Lands, 1848–1939: A Guide* (2023), опрацьованій пражськом дослідницьом Надійом Заворотном. Більшість текстів была фотографувана з дослідничых збірок в Відни, Будапешті, Празі, Римі і Львові.

Окрем часописів і газет, колекція Маґочія містить широкій спектр емігрантських і крайовых річних альманахів (календарів), публикуваных грекокатолицькыма і православнымы церквами, товариствами взаімопомочы (братствами) і культурнымы організаціями. 11 архівальных скринь містят друкуваны копії газет з європскои отчызны і З'єднанных Штатів Америки по 1989 р. (близко 35 наголовків).

Кінцьовы рефлексії

Минуло більше як піл столітя, од коли професоор Маґочій і я «задебютували сме» як дослідникы в наших обшырях історії Серединой і Східной Європы і бібліотекознавчных студий. Протягом тых понад 50 років наш світ і культура науковых і університетських бібліотек зазнали вельо драматычных змін. Меншаня ся бібліотечною персоналлю і бюджетів, діліня ся бібліотечнымы ресурсами і маґазинами і постійно збільшаюче ся запотребуваня на здігалізуваны і електронічны дослідничы ресурсы довели до того, же адміністраційна страна бібліотек неохочо приминат безпосередні дары приватных колекцій, особливо велькости, языковой ріжнородности і спеціялістьчного характеру колекції Маґочія. Барз тішыт факт, же старанно створена бібліотека того вченого нашла безпечне місце в єдній з найбільшых науковых бібліотек Північної Америки.